

כלי המסוגל להפריע ליוזם לטוס מעל לשטח עויין, ולהשתמש בשלחה בשלל הציוד האלקטרוני והצילומי שנדחס ליוזם.

★ ★ ★

יובל שני ליוזם ופעולתו נשמרו כבוד כמורס. כאשר נחת על אדמה ידידותית ורה, הוקף מיד שוטרים צבאיים אמריקאיים, שגירשו את הסקרנים תוך איום בנשק. אם שם משהו לב להופעתו של המטוס המזרז, חסר הסימונים, או לירידתו של טייס הלבוש מדים אזרחיים ללא סמלים, הרי נאמר כי היה זה מטוס מטראולוגי.

ב-1957 נאלצו הפקידים האמריקאיים להודות בקיום המטוס החדש, אחרי שכמה תאונות גרמו לגל של שמועות. ההסבר שוב היה כי זהו מטוס למחקר מזגהאורי. בשנה שעברה נחת יוזם אחד במסלול יפאני לדאונג, גרם לפרוסום תיאורו המדויק בעתון מקצועי יפאני. קרוב לוודאי כי מוסדות הביון הסובייטיים ידעו את הפרטים הללו עוד קודם לכן, מפי סוכני-ריגול סובייטיים הפועלים בשדות-התעופה בהם נחת היוזם בתורכיה, באיראן, בפאקיסטן, טאן, ביפאן ובנורבגיה. יש להניח כי גם המכ"ם הסובייטי גילה שגופים זרים עורכים טיסות בגובה עצום מעל לשטח סובייטי. אם בכל זאת יורטו עד כה רק שנים או שלושה מטוסי יוזם, ואם מטוסו של פאוארס הוא הראשון שאת קיומו ניתן להוכיח, הרי מצביע הדבר על אחד משני גורמים: הקושי בירוט מטוס בגובה כזה, אפילו בעזרת טילים, ו/או אימציות טילים בכמות מספקת, עד כה, בידי ההגנה הסובייטית הנגד-מטוסי.

לא ברור עתה אם קיומם של הטילים החדשים (אם אמנם הם קיימים) תאפשר המשך טיסות אלה בעתיד. אם כן, אין ספק שיימשכו — כי תשיבותן לביון האמריקאי גדולה הרבה יותר מחשיבות הבטחות איזנהואר. אם לא, תעבור המלחמה הנצחית בין ריגול וריגול נגדי לשלב חדש, תוך המצאת כלים חדשים. השלב הסופי: לויין-ריגול המקיף את כדור-הארץ, מצלם את שטח האוייב באופן שיטתי וקבוע, מעביר את תצלומיו אל משגרו על הארץ.

דבר אחד ברור: תוך ארבע השנים האחרונות יכלו מטוסי היוזם לספק למודיעין

אייק וניקיסה - ידדים אתמול אויבים היום

האמריקאי אינפורמציה חיונית ביותר. ריגול מעופף מסוג זה אינו מבוסס על טיסה חד-פעמית. עיקרו בטיסת שיטתיות רצופות, כדי לאפשר את השחאת תצלומי הטיסה האחת לתצלומי הטיסה הבאה.

למשל: נניח כי השוואת תצלום שצולם ביוני לתצלום שצולם בינואר מראה כי במקום מסויים נטלל כביש חדש. עיון מדויק מעלה כי בכיש זה מוביל למקום בו נבנה מיתקן מסתורי. בתצלום שצולם לאחר מכן, בנובמבר, נעלם מיתקן זה. אנשי-הביון יוכלו להניח כי במקום זה קיים עתה מיתקן סודי תחירקעי, ויחנן כי המתמים יקבעו לפי צורת הבנייה כי זהו בסיס תחירקעי לטילים. אפילו נעלמו בנייתם כל קבוצותיה, הרי המיתקן נשאר מסומן על מפת מוסדות הביון, נכלל ברשימת היעדים להפצה מימנית מיידית בראשית המלחמה.

הריגול הוא זוזקי!

בניגוד לדעה המקובלת, אין זה נכון שריגול מן הסוג הזה אסור על-פי החוק הבינלאומי. להיפך — החוק מכיר רשמית בריגול כפעולה מלחמתית. אף שהוא מרשה להוציא מרגלים להורג.

מצב משפטי זה הינו תוצאה של 3400 שנות ההיסטוריה הידועה של הריגול. היסטוריה זו מתחילה דווקא באזור תל-אביב רבתי. לפי דו"ח עתיק, שפוענח על-ידי חוקרים מודרניים, הטיל הפרעה טוטמוזיס השלישי על אחד מאלופיו, מפקד בשם טוט, להיעזר במרגליו כדי להגניב לתוך יפו המבוצרת 200 חיילים מזויינים. המיבצע השלם בהצלחה על-ידי הכנסת החיילים לתוך שקיקמת, שנסגרו בתפירה והשוועלו לתוך העיר מספונות-אספקה. טרויה נכבשה בעזרת מרגלים שהוכנסו העירה בסוס-העץ המפורסם. יונתה הקדושה נמסרה לבריטים על-ידי מרגל צרפתי שכיה, הבישוף פיאר קושוף. הקארדינל רישלייה אירגן מערכת ריגול מושלמת. פרידריך הגדול, מלך פרוסיה, פירסם הנחיות לגיוס מרגלים, אותם חילק לארבעה סוגים. פעם ילגלג על המפקד הצרפתי, המרשל דה-סוביז: "אחריו הולכים תמיד מאה טבחיים. לפני הולכים תמיד מאה מרגלים".

באפוליאון נחל כמה מנצחותיו המפוראים הודות לקציני-מטה אוסטרי, שהעביר לו את תכניתו של מטה האוייב. הצאר אלכסנדר השיג מבוגד צרפתי את התוכנית המלאה של הפלישה הצרפתית לרוסיה — ערב מסע הפלישה. ולינגטון זכה לנצחון וואטרלו, במידה רבה,

הודות לקציני-המודיעין שלו — אלוף-המישנה הנרי הארדינגס, שמסר לו לפני הקרב דו"ח מדויק על תוכניות הקיסר הצרפתי. המחותרת הקומוניסטית בגרמניה סיפקה לאצטריגי בריה ידיעות מדויקות על שיכלולים בצוללות הנאציות ועל ייצור הפצצות המעופפות. סוכנים קומוניסטיים בבריטניה, בקנאדה ובארצות-הברית סיפקו לברית-המועצות את סודות הפצצה האטומית.

סעיף 29 של חוק-המלחמה הבינלאומי, כפי שנוסח בהסכם האג, מאשר כי הריגול אינו נוגד את כללי המלחמה החוקית וקובע כי אין להוציא להורג מרגל ללא משפט; ואילו מרגל הנופל בשבי אחרי שסיים את תפקידו וחזר לצבאו, זכאי לזכויות של שבוי-מלחמה רגיל. כמרגל מוגדר בהסכם האג רק אדם אשר "בפעלו במחתרת או בטענות-שוא, משיג או מנסה להשיג, ידיעות באזור המיבצעים של מדינה הנמצאת במצב של לחמה". רק משפטן בינלאומי יכול לקבוע אם פראנציס פאוארס הוא מרגל במובן חוק זה או לא. ברוב מדינות העולם קיים עונש-מחל למרגלים בעיתות מלחמה. אולם אין מענישים מרגלים מפני שהריגול עצמו הוא בלתי-חוקי במובנו של החוק הבינלאומי; אלא רק כדי להקשות על הריגול ולעשותו מסוכן ובלתי-יעיל עד כמה שאפשר.

הביון הוא צורך הכרחי

המוזר הוא שדחקא האמריקאים הגיעו למלחמת-הריגול בשלב מאוחר מאד. הט כמעט טירוניה במקצוע זה.

הריגול המקצועי החל באמריקה רק בימי מלחמת-האזרחים, כאשר שני הצדדים ניצלו ידיעות שהועברו אליהם על-ידי מרגלים שעברו את הקוים. כתוצאה מנסיון זה מינה המטכ"ל של ארצות-הברית את הכלש הפרטי המפורסם, אלן פינקרטן, כראש שרות ריגול חדש. אך כאשר נוכח לדעת שאין דמיון רב בין בילוש פרטי לבין ביון צבאי, מינה המטכ"ל לתפקיד זה קצין מקצועי.

במלחמת-העולם הראשונה אירגנו האמריקאים, באיחור, שרות-ריגול מסועף, שחוסל מיד עם בוא השלום. התוצאה היתה אסון פרל הארבר — שעה שהיפאנים הצליחו להשמיד במכתפתע את מיטב הצי הפאציפי האמריקאי. פרל הארבר שינתה לחלוטין את הפסיכולוגיה האמריקאית לגבי הריגול — וזכר מאורע זה מצדיק גם כיום בעיני דעת-הקהל האמריקאית את טיסתם של פאוארס וחבריו, שמטרתן "למנוע פרל-הארבר שניה".

פרט מעניין הוא, כי הביון האמריקאי ידע מראש על כחנות היפאנים. מומחים לפיענוח צפנים הצליחו לפענח לפני כן את הצופן היפאני; אך משום-מה לא ננקטו אמצעי-הזהירות הדרושים. עד היום משוכנעים רבים כי הנשיא רוזבלט העלים בודון את האינפורמציה החיונית וסיכן את הצי שלו (אמנם מבלי לשער את עוצמת המכה הצפויה) כדי שהתקפת היפאנים תשכנע את הציבור האמריקאי להצטרף למלחמה.

בשנת 1942 מונה הגנרל ויליאם דונובאן לתפקיד "מתאם הביון" והוטל עליו לאסוף ולמסור למוסדות המתאימים את הידיעות האינטראגניות. הוא הבין כי הבעיה אינה לאסוף ולהלך את הידיעות שישנן, אלא להגביר בהרבה את כמות הידיעות. לצורך זה אורגנה "לשכת השרותים האינטראגטיים" (א.א.ס.א.) ששיגרה סוכני-ריגול לכל קצות העולם.

בתום המלחמה שוב הועלתה הדעה שיש לפזר את מוסד-הביון. אלא שהפעם הושגה פשרה: בעוד שמחלקות החקר והניתוח הועברו למשרד-החוץ ולמשרד-הבטחון, הוקמה "סוכנות הביון המרכזית" (סי.איי.אי.) שירשה את עיקר תפקידי דונובאן. בראשה עומד כעת אלן דאלס, אחיו של שר-החוץ המנוח, אחד מחתיקי הביון וראש הריגול האמריקאי שבחיינו בימי מלחמת-העולם.

★ ★ ★

וכנות הביון המרכזית מפקחת כיום בעיקר על שני תפקידים חיוניים: תסקיר הביון הלאומי והאומדנה הלאומית. הראשון הוא מדריך עליון על כל מדינות העולם, כולל ישראל. השנייה היא הערכה לגבי בעיות מסויימות.

האומדנה היא למעשה חחת-הדעה הסופית של כל מומחי הביון האזרחיים והצבאיים, מעין סיכום של סימפוזיון מקיף וממצה, בו נעשה נסיון לשלב את כל הדעות בהערכה אחת. אם נשארים חילוקי-דעות, נמסרת דעת המיעוט בהערות-שוליים. קיימת אומדנה "ישירה", המנסה לקבוע מה תעשה מדינה אחת אם תימשך המדיניות הנוכחית של ארצות-הברית. לעומת זאת מנסה האומדנה ה"כללית" לקבוע מה יקרה אם יחול שינוי במדיניות האמריקאית.

למשל: מה תהיה הגבתי הערבים, הסובייטיים וכו' אם יחליט הנשיא להשתמש בכוח להבטחת זכות-המעבר של אוניות ישראליות בתעלת-סואץ? על שאלה כזאת יועצו מומחים צבאיים היודעים את כוחות הצדדים, מומחים פוליטיים שהקדישו את חייהם ללימוד אותן הארצות, מומחים לכלכלים בבקיאום בעיותיהן המשקיות, אנשי הריגול ועוד.

תוך מזה עוסקת סוכנות-הביון המרכזית בריגול ממש, המבוצע על-ידי מומחים המגויי ייסים בקפדנות והמאומנים במשך שנים ארוכות. לגבי פאוארס, למשל, נודע כי אומן במשך כמה שנים בשימוש ביוזם ובמכשיריו האלקטרוניים המסוכנים. יש להניח כי גם התאמן כיצד לפעול במקרה שירות מעל שטח אויב, ולצורך זה צוייד בוריקטר-רעל ובאקת. אלא שפאוארס לא עמד במבחן.

אין להגזים בערכו של הריגול במלאכת-הביון המודרנית. לפי ההערכה של מומחה אחד, מספיק הריגול רק כ-4 או 5 אחוזים מכל הידיעות הנכנסות למבנות-הביון. סייר ערבי, הרושם את מספר כלי-הרכב בכביש באר-שבוע, או מרגל המנסה להשיג בקאהיר פרטים על הציוד של צבא רע"ם, ממלאים תפקיד חשוב אך משני.

הביון המודרני מבוסס בעיקרו על אינפורמציה שאפשר לקבלה בדרך חוקית, באמצעות הדיפלומטים החיים בארץ היריבה, עיון בעתונים וכתבי-עת מדעיים המופיעים שם, סטאטיסטיקת אינסופיות-אין כמעט פרט שאינו חשוב.

הביון האמריקאי, למשל, אוסף פרטים על הנמלים של אודיסה וחיפה (למקרה של נחיתה במלחמה אפשרית), על יכול החיטה באוקראינה (כדי להעריך את יכולת ברית המועצות להזין את אזרחיה ולשלוח מזון להודו); על תפוקת תעשיית-הפלדה הסובייטית והגרמנית-המזרחית (כדי לאמוד את פוטנציאל-העוצמה הכלכלי של היריב); כל זה דרוש כדי להעריך את יכולת היריב, את אפשרויותיו בימי שלום ומלחמה, את כוונותיו ואת תגובותיו הצפויות לפעולות אמריקאיות. כל מדינה אחרת בעולם — כולל ברית-המועצות, רע"ם וישראל — פועלת לפי אותו עקרון.

האמריקאים עצמם מודים בכמה כשלויות מוחצים בשטח הביון. שנים אחדות אחרי שכוח המחץ המימני הסובייטי הועקק מן המפציצים אל הטילים הבינוניים, עוד פעל המטכ"ל האמריקאי על-פי ההנחה שגם הסובייטיים סומכים על חיל-האוויר. הספטיטיק הסובייטי הראשון הדעים את אמריקה. גם החללית הסובייטית הבלתי-מאויישת, שנכנסה השבוע למסלול מסביב לכדור-הארץ (והגה למעשה רק לחיין), היחתה אפתעה לאמריקאים.

★ ★ ★

על אף כשלונה, הנחילה שליחותו של פאוארס כמה ידיעות חשובות ביותר לביון האמריקאי. אם יוכח כי המטוס הופל באמת על-ידי טיל, הרי יש לכך משמעות מהפכנית. הימנאות מספר מספיק של טילים מדויקים נגד-מטוסיים בידי ברית המועצות — פירושה סוף גמור של פיקוד האוויר האינטראגטי האמריקאי. למפציץ האינטייחסי אין כל סיכוי להגיע אל יעדו כאשר מופעלים נגדו טילים הנעים במהירות הבזק. המסקנה: ביטול כל ההקצבות לפיקוד-המפציצים, מתן דחיסה נואשת לפיתוח מזורז של טילי-התקפה אמריקאיים. באותו יום בו המריא פאוארס, הודיע משרד-הבטחון הסובייטי על קיומו של חיל-טילים נפרד, הנוסף על חיל-התקרע, חילי-האוויר וחילי-הים. אנשי חיל זה, בחלקם בעלי שמות יהודיים טובים, הפילו — לדברי כרושצ'וב — את המטוס האמריקאי.

שתי עובדות אלה מבשרות — יותר מכל מאורע אחר מאז הפיצוץ האטומי בהירושימה — מהפכה ביורה הצבאית. מהפכה זו תגרוור אחריה בהכרח מהפכה ביורה המדינית. מושגים מקודשים רבים הפכו השבוע למגוחכים, ואלף בעיות חדשות תובעות פתרונות מדיניים, כלכליים וצבאיים חדשים.

החלטתו של פראנציס פאוארס לא גרמה רק לפיצוץ בישיבה הראשונה של הפיסגה, כאשר תבע כרושצ'וב את "העונש האשמים", היא תשפיע עתה על כל מדינה בעולם — ועל מדינת-ישראל בכלל זה.